

ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 19 ՅՈՒՆԻՈՒՐ

ՊՈՐՍԱՅԻՆ ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ

ԼՈՒՐԵՐԸ

Մարտի 23 յո՞ւնի .

Յորեն թուր. — Մետաքս կը բաժնուի — Խոշակ նոյն վիճակի մէջ . — Սուսամ 62 . — Փոխանակութիւնը 20 12 1/2 . — Յոնաթները կը բարձրանան 69 90 . — Բոնաօրիտ 92 3/4

Լոնտրա 27 յո՞ւնի .

Բոնաօրիտ 92 3/4 . — Բանան 40 1/4 . — Փոխանակութիւն 70 3/4 . — Երբ 66 3/4 .

ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ

Երբ թուրքական լուրերուն մէջ ամենեւնի նշանաւորն է Պաղդիոյ օրէնքաբանի ժողովին բացուիլը, և այս անգամ Պաղդիոյ կայսեր խօսած ատեն նախաձեռնութիւնը, որ իր հնգամեայ արտաքին քաղաքականութեանը վրայ տուած բացարձակութիւններովն և մանաւանդ ալ պազային համար ըրած խաղաղասիրական յայտարարութիւններովը բարի ազդեցութիւն մը ըրած է համայն Եւրոպայի մէջ .

Եւրոպայի յիշուած ատենաբանութեան այս կարեւոր մասը .

Սովորաբար թաղաքացիական պայքարներու մէջ քաղաքացիական պայքարներու մէջ ծածուկ խորհուրդներ կը փնտռուին . և անոնք իմ քաղաքականութիւնս խիստ պարզ եղած է . Պաղդիոյ բարձրութիւնն ու բարոյական ազդեցութիւնը անցնելով անոնց զիջումն և անոնց տեղաբացումն իմ ձեռքս յանձնուած իշխանութիւնը .

Արտաքին քաղաքականութեան մէջ իրաւանք և գաշադրութեան ներքին չափ ժողովրդաց զէպի լաւագոյն ապագայ մը ունեցած բաղձանքն նպատակաւորօրէն Մեր առեւտրական յարաբերութիւնները զարգացնելու և նախապէս երկրի մը հետ, որուն մէջ կը մտնեցնէր շահուց մեծագոյն հաւասարութիւն մը . Դեռ պահանջներով թուրքական մէջէն անհնարաբար կարի մնայած հիմաւոր խնդիրները, որպէս զի զփութեան պատճառներն ալ վերանան, Վերջապէս մեր զբօշակն եղած որ և է թշնամանքի և մեր ազդեցնոց պատճառաւոր եւ է փնտնելու հատուցումը քաղաքացիական պայքարներէ .

Ահաւասիկ, ինչպէս կը ցայտայ սկզբունքները պարագայներուն համեմատ ի գործ դնել .

Արեւելքի մէջ Գանուբեան գաւառացի միանալու և մէկ ժողովուրդ մը կազմելու ազգային բաղձանքը չէր կրնար մեղ անողջալի զրոտնել, և մեր գործակցութիւնը նպատակաւորօրէն սերտօրէն միութեանը . Սերիոյ, Գարաթաղի և Պաղիստինի քրիստոնէից դանդաղութեան հիմնաւոր կէտերը պաշտպանեցինք . անոնց Օսմանեան Դրան իրաւունքները մտնանալու .

Մեր զինքներն իստիկոյ անկախութիւնը պաշտպանեցինք . անոնց գաշադրութեան յեղափոխութեան հետ, անոնց մեր առօրեայ հաւատարմութիւններուն հետ բարեկամական յարաբերութիւնները պատեհաբար և ետ խանգարելու, անոնց լքանելու . Ս. Հայրը՝ զոր մեր պատիւն և անցեալ խոստումները պաշտպանելու կը պարտաւորէին մեզ .

Առեւտրական գաշադրութիւններ հաստատուեցան և կը հաստատուին Արդիոյ, Պէլքի, Երբ, Բրուսել, Իտալիոյ և Զուրիցի քաղաքի հետ .

Վերջապէս զինատան, Քօնիսին և Երբիկա գործութիւն զիջելու կը ցուցնէ թէ չկայ երկիր մը՝ որչափ և է հեռաւոր ըլլայ՝ ուր Գաղղիոյ պատուոյն եղած թշնամանք մը անպատու հաս մնայ .

Այս իրողութիւններն արգարեա զփութութիւններ յառաջ բերին . Վասն զի պարտաւորութիւնը միշտ ժայռերու մէջէ կը խլուի . Սակայն Գաղղիոյ երկու նոր գաւառ ըստուցաւ . մեր զբաղմունքն մեղ զատու խնդիրները վերցան . Արիոյ հեռաւոր ծայրերն ընդարձակ երկիր մը բացուեցաւ մեր գործունէութեան, և որ առաւել նախաձեռնար է քան զերկրակալութիւն, ժողովրդաց համակրութիւնը ստացանք . անոնց կորսնցնելու կառավարութեանը փառաւորութիւնն ու յարգանքը .

Մեղեալ և անշի տարիները անփութ ունեցալ Եւրոպայի թաղաքացիական պայքարներուն հետ, և անոնք անհաւատութիւններն բարեկամական յարաբերութիւններ ծաղկեցան . որովք Եւրոպայի թաղաքացիական զբաղմունքն և Այս խաղաղութիւնը չկրնար աւելի Զուստանի մէջ տեղի ունեցած անցքերով .

Մեղեալ այս վերջի վերջ պատկերը ապագային համար ալ պատահական կուտայ ձեռք և որչափ որ հակառակ զէպերն ու ներքին կարծիքները ձնէն, կը յուսամ որ կը ձանձեղ թէ ևս միշտ մէկ գծի վրայ քալած եմ .

Յուսանալով զործերը նոյն տարածք վիճակին մէջ են .

Յոյները հիմա կը տեսնեն որ կառավարութիւն մը տապալելը զիւրին է, բայց տեղը զինելը զփութար է . Օրին թագաւորը ձախքեցին իրեն իրենց կառավարական գէշ ընթացքին միակ պատճառ, բայց զործերը փոխանակ շտկուելու . ևս առաւել փառքարացան . Գանձուն վիճակը գէշ, երկրին նիւթական բարեկարգութիւնը աւելուած, զործերն անհրաժեշտ, ամեն տեղ անիշխանութիւն, և վերջապէս այս ամեն անկարգութեանց վերջ տալու և մանաւանդ առեւտրական կառավարութեան վիճակէն ազատելու միջոցներուն վրայ մեծ անստուգութիւն տիրած .

Լոնտրայէն եկած վերջին լուրերուն նախելով Եւրոպայի կառավարութիւնը Քուպուրի Վոթայի Լոնտրայի գլուխին առաջարկեր է Յուստանի գահուն ընտրելի ըլլալ . բայց միւս կողմէն կը լսուի թէ Ռուսիոյ կառավարութիւնը գէմ կը կէտայ երբ այս առաջարկութեան, և հեռաւոր լուր մ'ալ կը ձանձուցանէ թէ Լոնտրայի գլուխն ալ ինքնին չէ ընդունելու Եւրոպայի առաջարկութիւնը .

Յոնիական կղզիներն Յուստանի տրուելու խնդրոյն լուծմանը համար ալ Եւրոպայի խորհրդարանին բացուելուն կ'ապաւորէ . որովհետեւ Եւրոպայի կառավարութիւնը չուզէր երբ այս ծանր խնդիրն առանց խորհրդարանին գործակցութեանը որոշել .

Յոնիական եօթն կղզիներն Յուստանի յանձնուելու լուրին առթիւ Եւրոպական լրագրութիւնն ոմանք լուր կուտան նաեւ թէ Եւրոպայի կառավարութիւնը կը խորհի երբ Դիպլոմատիոյ ալ Սերիոյ յանձնել . որովհետեւ իրենց քաղաքը որ 25000 չափ բնակիչ և 5000 պահապան զորք ունի, հազիւ մէկ միլիոն Ֆրանք եկամուտ կը բերէ . մինչեւ Եւրոպայի կառավարութիւնը քաղաքին պիտոյցը

համար 900 000 Ֆրանք և զինուորական ծախսը համար ալ տարուէ տարի 5 000 000 Ֆրանք ծախք կրնէ, որ բաւական մեծ կակ բնութիւն է Եւրոպայի գանձուն . առանց կարծուած չափ զինուորական կարեւորութիւն մը ունենալու .

Եւրոպայէն եկած լուրերուն նախելով՝ հիւսիսային նահանգացի բնակիչները վերջին ձախքութեաններն և տեղային կարերն են պատեհաբար շուտով վերջանալէն, և ինչ Եւրոպայի և ուրիշ մեծ քաղաքացի մէջ ժողովներ ընելով ուղեւորներ կ'ստորագրեն պատեհաբար վերջանալ խնդրելու . Եւրոպայի կանայք ալ տարածաբար թեմերը նախելով՝ Պաղդիոյ և Եւրոպայի լրագրութիւնը կը յուսան թէ Եւրոպայի տեղութեանց միջնորդութիւն ընելու ժամանակը եկած է .

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Օսմանեան թաղային Պաղդիոյ հաստատութիւնը վերջապէս որոշուելով օգոստոսի 1-ին ինքնակալին հրովարտուած վաւերացաւ .

Այս ամենակարեւոր գործունէութեան տարածութեան կանոններն ու պայմաններն անշուշտ քիչ օրէն պիտի հրատարակուին պաշտոնական կերպով .

Եւրոպայի պաշտպան միայն կ'ընտանք թէ Պաղդիոյ գործողութիւններն սկսելու համար շտապ շտապ վեց ամիս պաշտպանութեամբ գրուած է, բայց կրտուի թէ հիմնադրներն աւելի առաջ կ'ընեն սկսել գործողութեան .

Մարտի 1-ին և մայրաքաղաքի եկամուտներն ուղղակի Պաղդիոյ անուր կ'աւանդուին ի հաշիւ արքունի գանձուն .

Քոնստանդնուպոլսի տեղան ալ Պաղդիոյ պիտի վճարէ թէ Կ. Պոլսի և թէ Եւրոպայի մէջ . և ստոր համար յատուկ և որոշեալ կ'աւանդուին պիտի յանձնուին Պաղդիոյ .

Գաւառներուն մէջ ալ Պաղդիոյ պէտք եղածին չափ ծրար պիտի ունենայ .

Օգոստոսի 1-ին ինքնակալ ծովային գործոց պաշտօնեայ Ա. սեմ. Մէհմետ փաշային առաջին կարգի Օսմանիէ պատուանշան շնորհեց .

Եւրոպայի առաջին քաղաքացի Մուսթաֆա Էֆենտիին, և Սօֆիա զբոսկուած Ֆէրիք Խալիօ փաշային երկրորդ կարգի Օսմանիէ պատուանշան շնորհեց .

Մեծ եւրոպայի խորհրդական Ա. սեմ. Միւսթաֆա Էֆենտիին ալ առաջին կարգի Մէհմետի պատուանշան շնորհեց .

Եւրոպայի Ա. վեհապառութիւնը նաեւ մայրաքաղաքի անդրկական դեպտան Ա. սեմ. Սըր Հէրիք Պաղդիոյ զորք մը ընտիր կառաւիճ երկրորդ ընտանք .

Պայտերական հրամանաւ՝

Եւրոպայի Ա. սեմ. Ա. սեմ. Հ. փաշան Մէհմետի կառավարչ անուանեցաւ Եւրոպայի պաշտօնն ալ վստի մնալով .

Գանձուց պաշտօնատան առաջին

քաղաքացի Սիւր պէլը հաշուակալութեան ժողովին առաջին քաղաքացի անուանեցաւ .

Եւրոպայի գանձուն Լալաք Միւսթիֆա Էֆենտիին գանձուց պաշտօնատան առաջին քաղաքացի անուանեցաւ .

Օսմանեան տոնիկն անդամներն Բասիէ Էֆենտիին ծովային գործոց պաշտօնի խորհրդական (միւսթաֆա) անուանեցաւ .

Թաղային ժողովին անդամներն Ա. սեմ. Հասան փաշան նոյն ժողովին նախագահ անուանեցաւ Ֆէրիքի տաղի ձանաւ .

Չանաք Պաղի բերքերուն նախկին հրամանատար Եւրոպայի փաշան Պէրիստի բերքին զինուորական հրամանատար անուանեցաւ Ֆէրիքի տաղի ձանաւ .

Եւրոպայի փոխարքային առաջին քաղաքացի Ա. սեմ. Մուսթաֆա Էֆենտիին շարժի օրը Կ. Պոլսի հասաւ երկրորդ տարին Գէյի Դիհաթ Ֆրեյմոնով .

Մայրաքաղաքի Բուսնիոյ դեպտան Պ. Մ. Էրթէրն որ իւր կառավարութեան կողմէն Բուսնիոյ Լիպլոն մայրաքաղաքին դեպտան անուանած է, անցեալ շարժի օրը Կ. Պոլսէն մեկնեցաւ .

Օսմանեան արուեստահանգէսին մէջ ներկայացուելը բերքերն արդէն կանոնաւոր կերպով ընդունուելու վրայ են .

Լալաքի մէջ թուով ծանուցելով թէ տեղութեան գաւառներն ապաւորած բերքերն իրենց ներկայացուցիչներովը հասնի սկսած են . Եւրոպայի Մայրաքաղաքի և Միլիտարի գաւառացի բերք փոխաններն ալ հասան, և քիչ օրէն Պաղդիոյ ներկայացուցիչներն ալ կ'ապաւորին իրենց բերքերովը, որոնց մէջ մեծ մասը դարձաւ մ'ալ կայ երբ Սերիօն անուն հայու մը .

Եւրոպայի մայրաքաղաքը որուն քանի մը հազար անգղիական լիպլոն արժէք կուտան, Պաղդիոյ մօտերը Պաղդիոյ ծոցին Օսմանեան շուրքէն եղած է .

Եւրոպայի զինուորական յանձնաժողովին աշխատութիւնները զիւրացնելու նպատակաւ կայտարարուեցաւ ինքնակալութիւնը Բ. Գրան թաղամասին և ուրիշ զբոսանքներուն անդամներէն քանի մը պաշտօնատարներ յարել .

Նաեւ Եւրոպայի գործարանատէրերու կողմէն զանազան գործիքներ և առանձին կահկարասիներ զգնելու համար եղած բաղձաթիւ առաջարկութեանց վերայ որոշուեցաւ, որ արուեստահանգէսին շէնքին կողքին ընդարձակուի, և որչափ որ ի սկզբան երկու հազար կանգուն չափ շէնք մը պիտի ըլլար այս կողքը, հիմա հինգ հազար քառակուսի կանգուն հասցնել որոշուած է .

Եւրոպայի զինուորական շէնքը հրկիզութեան վտանգէ ազատ պահելու համար ալ ամեն նախադրուելութիւններ եղած են . շէնքին մէջ ջրամբար մը պիտի շինուի և հինգ մեծ ջրհաններով բաղնաթիւ ջրհանակներն արուեստահանգէսին մօտերը պիտի հսկեն .

Շէնքի շափարիկն զբաղին նայ .

4. ՊՕԼԻՍ ԶԻՆԻԼԻ ԽԱՆ